

BIZ KORRUPSIYAGA QARSHIMIZ

*Toshkent viloyati yuridik texnikumi o'quvchisi
Xudoyorov To'ychi Nurbobo o'g'li*

Annotatsiya: maqolada korrupsiya qarshi kurashi va uning salbiy oqibatlari, ularni olidini olish choralari bo'yicha fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Korrupsiya, xufiyona iqtisodiyot, hokimiyat, korrupsiyaga qarshi kurash, inson omili.

Korrupsiya - shaxsning o'z mansab yoki xizmat mavqeyidan shaxsiy manfaatlarini yoxud o'zga shaxslarning manfaatlarini ko'zlab moddiy yoki nomoddiy naf olish maqsadida qonunga xilof ravishda foydalanishi, xuddi shuningdek bunday nafni qonunga xilof ravishda taqdim etish hisoblanadi.

Korrupsiya holatlarini vujudga kelishida manfaatlar to'qnashuvi asosiy omillardan hisoblanadi, manfaatlar to'qnashuvi nima, manfaatlar to'qnashuvi bu - shaxsiy (bevosita yoki bilvosita) manfaatdorlik shaxsning mansab yoki xizmat majburiyatlarini lozim darajada bajarishiga ta'sir ko'rsatayotgan yoxud ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan hamda shaxsiy manfaatdorlik bilan fuqarolarning, tashkilotlarning, jamiyatning yoki davlatning huquqlari va qonuniy manfaatlari o'rtasida qarama-qarshilik yuzaga kelayotgan yoki yuzaga kelishi mumkin bo'lgan vaziyat.

Bugungi kunda rivojlanib borayotgan, jahon hamjamiyati vakillarini tobora tashvishga solayotgan global muammolardan biri bo'lgan korrupsiya jamiyat xavfsizligi va barqarorligi, iqtisodiy, ijtimoiy-madaniy rivojlanishi va hukumatning institusional rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan illatlardan biridir. Korrupsiyaga oid jinoyatlar hukumat vakillarining jamiyat oldidagi obro'siga putur yetkazibgina qolmay, ichki va tashqi siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy aloqalarning samarali yo'lga qo'yilishida ham jiddiy muammo tug'diradi. Bu muammoga turlicha qarashimiz mumkin.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoev "Bugungi kundagi yana bir ustuvor vazifamiz – mamlakatimiz rivojiga to'siq bo'layotgan yovuz illat, ya'ni, korrupsiya va uyushgan jinoyatchilikka qarshi kurashish, huquqbuzarlikning oldini olish masalalarini samarali hal etishdan iborat".

"Korrupsiyaga qarshi kurashda huquqni muhofaza qiluvchi idoralar qanchalik harakat qilmasin, xalqimiz bu jirkanch illatga murosasiz bo'lmas ekan, ta'sirchan jamoatchilik nazoratini o'rnatmas ekan, bu baloga qarshi samarali kurashni tashkil eta olmaymiz" deya ta'kidlaydi.

Bu masala bilan xattoki xalqaro doirada Birlashgan Millatlar Tashkiloti alohida shug`ullangan va shug`ullanib kelmoqda. Mazkur tashkilot tomonidan korrupsiyaga quyidagicha ta'rif berib o'tilgan:

1) Mansabdor shaxslar tomonidan davlat mulkini o'g'irlash, talon-toroj qilish va o'zlashtirish.

2) Noqonuniy foyda olish uchun o'z xizmat lavozimini suiste'mol qilish.

3) Ijtimoiy burch va shaxsiy ta'magirlik, manfaatlar o'rtasidagi ziddiyat.

Korrupsiyaning keng tarqalganligi va uni tag-tomiri bilan yo'q qilishning ilojini topish qiyinligini ko'zda tutib, uni "xalqaro doiradagi ofat" deb atash mumkin.

Jamiyatda korrupsion illatlarning vujudga kelish holatlari va sabablari ham turlicha asoslarda vujudga kelishi mumkin. Jumladan:

Korrupsiyaning iqtisodiy sabablari – bu, birinchi navbatda, davlat xizmatchilarining past darajadagi maosh olishlari hamda ularning firma va fuqarolar faoliyatiga ta'sir etish vakolatining yuqoriligidir. Amaldorlarda qandaydir noyob ne'matlarni taqsimlash vakolati mavjud bo'lsa, korrupsiya rivoj topadi. Bu, ayniqsa, rivojlanayotgan va o'tish davri mamlakatlarida ko'proq sezilsa, rivojlangan mamlakatlarda ham namoyon bo'ladi. Masalan, AQShda muhtoj oilalarga imtiyozli ravishda uy-joy berish dasturini amalga oshirish davrida korrupsiya qayd etilgan edi.

Korrupsiyaning ijtimoiy-madaniy sabablari: jamiyatda odob-axloq tushunchalari yo'qolib ketishi; fuqarolarning yetarli darajada axborotga egaligi va tashkilotchiligi, "hokimiyat egalari"ning o'zboshimchaligiga jamiyat barmoq orasidan qarash holatlari natijasida vujudga kelishi mumkin.

Mazkur turdagi jinoyatlarning keng tarqalgan turi bu poraxo'rlik jinoyatidir. Unda ishtirokchilari sifatida, bir tarafdin – pora oluvchi, ikkinchi tarafdin esa – pora beruvchi doimiy ishtirok etishi talab qilinadi. Shuningdek, ayrim hollarda ushbu jinoiy harakatlarda pora olish-berishda vositachilik qiladigan shaxslar ham ishtirok etishi holatlari ham nazarda tutiladi.

So'nggi yillarda yurtimizda ham korrupsiyaga qarshi kurashishning huquqiy mexanizmlarini yanada takomillashtirishga qaratilgan bir qator chora-tadbirlar hamda muhim normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda, jumladan, fikrimizning isboti o'laroq 2017-yil 3-yanvar kuni O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoev "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi qonunni imzoladi. Mazkur qonun bilan korrupsiyaga qarshi kurashish borasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari, vakolatli davlat organlar tizimi, shuningdek, bu sohada fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, fuqarolik jamiyati institutlari, ommaviy axborot vositalari va fuqarolarning mazkur sohada ishtiroki va o'rni, korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlar, jazo muqarrarligini ta'minlash va bu borada xalqaro hamkorlikni ta'minlash kabi choralar mustahkamlab qo'yildi.

Korrupsiyaga qarshi kurashishda 81-modda. O‘zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligining vakolatlari O‘zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi qonuning 81-moddasida belgilangan, unga ko‘ra agentlik korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatini shakllantiradi va amalga oshiradi,

har yili O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida milliy ma’ruza tayyorlaydi hamda uni ko‘rib chiqish uchun O‘zbekiston Respublikasi Prezidentiga va O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalariga kiritadi, korrupsiyaga oid jinoyatlarni, birinchi navbatda O‘zbekiston Respublikasining milliy manfaatlariga va xalqaro obro‘sig a putur yetkazadigan korrupsiyaga oid jinoyatlarni tergov qilish natijalarini kompleks tahlil qiladi, uning yakunlari to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentiga va O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalariga axborot beradi.

Korrupsiyasining salbiy oqibatlari: siyosiy jihatdan olganda, korrupsiya amalga oshirilayotgan iqtisodiy-ijtimoiy islohotlarga qarshilik ko‘rsatuvchi va to‘siq bo‘luvchi omillarni vujudga keltiradi.

Ikkinchidan, jinoyatchilik va korrupsiyaning avj olishi davlatning konstitutsiyaviy asoslarini yemiradi, fuqarolarning huquq va erkinliklari jiddiy tarzda buzilishiga olib keladi.

Uchinchidan, korrupsiya jamiyatning ma’naviy-axloqiy asoslarini yemirishi va jamiyat a’zolarining fuqarolik mavqeini yo‘qqa chiqarishi mumkin. Bu esa amalga oshirilayotgan o‘zgarishlarni noxolis baholash va salbiy munosabatni vujudga kelishi uchun sharoit yaratadi.

To‘rtinchidan, jahon xo‘jalik aloqalariga faol integratsiyalashuv, chet el investitsiyalari va tadbirkorlarini iqtisodiy o‘zgarishlar jarayoniga tortish sohasidagi aniq maqsadga qaratilgan faoliyat bugun O‘zbekiston uchun ustuvor vazifalar hisoblanadi. Bu maqsadlarni ro‘yobga chiqarish sharoitida korrupsiyachilarning hatti-harakatlari nafaqat mamlakatimizning halol fuqarolarini tadbirkorlikdan chetlatadi, balki chet ellik sheriklarda ishonchsizlik uyg‘otadi va ularni cho‘chitib qo‘yadi.

Коррупцияга қарши курашишда аҳолининг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, жамиятда коррупцияга нисбатан муросасиз муносабатни шакллантириш, давлат органлари ва бошқа ташкилотлар ходимларининг ҳуқуқий саводхонлигини ошириш, таълим муассасаларида коррупцияга қарши курашиш соҳасидаги ҳуқуқий таълим ва тарбия масалаларикучайтириш лозим.

Чунки ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданияти юксак ва етук бўлган инсонлар салбий иллат бўлмиш коррупцияга йўл қўймайдилар.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Bilimli avlod – buyuk kelajakning, tadbirkor xalq – farovon hayotning, do'stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolatidir / O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 26 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi.
2. “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi qonun. 2017-yil 3-yanvar.
3. “Korrupsiyaga qarshi murosasiz munosabatda bo‘lish muhitini yaratish, davlat va jamiyat boshqaruvida korrupsiyaviy omillarni keskin kamaytirish va bunda jamoatchilik ishtirokini kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi 06.07.2021 yildagi PF-6257-son.

